

О. М. Громадецький, аспірант
кафедри державного управління
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ПОСТМОДЕРНЕ ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ: ІДЕОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена дослідженню ідеограм як засобів побудови публічно-адміністративної реальності в контексті постмодерного підходу до державного управління Ч. Фокса та Г. Міллера. Доводиться, що ідеографія є актуальним механізмом конструювання політико-публічної реальності, що зміцнює свої позиції у зв'язку з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та зв'язків із громадськістю. Проаналізовано філософські засади ідеографії та практичні кейси використання ідеограм.

Ключові слова: постмодерне публічне управління, ідеограма, конструювання реальності, символізація, раціональність, символ, нарратив, політика.

O. M. Ghromadetskyi. Post modern public administration: ideographical aspect

The article is devoted to the study of ideograms as means of constructing public-administrative reality in the context of the postmodern approach to public administration by Ch. Fox and H. Miller. It is proved that ideography is an actual mechanism for constructing political and public reality, which strengthens its position in connection with the development of information and communication technologies and public relations. The philosophical foundations of ideography and practical cases of ideograms usage are analyzed.

Scientists insist that the sphere of public policy, as well as any other sphere of social life, cannot be determined solely by rational motives of actions and rational comprehension of these actions. Accordingly, there is a need to systematize researches dedicated to the irrational aspect of public administration, which is possible due to the analysis of ideograms. The starting point in the assessment of symbolization is the reason. But its effectiveness should be considered as limited.

Such symbolic systems as language can substantially contribute to the formation of what is considered as reality. Narrative texts can rewrite the world of practice, the world of the reality and the imaginary one, because all these worlds are transmitted through the processes of symbolization. The narratives of the descriptions are facing each other. This makes the symbolization politically and culturally dangerous.

Thus, Ch. Fox and H. Miller make a significant effort in the public administration to change the paradigm from the bureaucracy to an ideography similar to the transition from Newtonian physics to quantum mechanics. Scientists show how a change in metaphor can change ontology and epistemology, as well as conceptualizing what is being done and leading to a change in recursive (repetitive) practices. Some rhetoric is purposely deceptive, other is sincere one. For those who accept, ideograms, it is important to have a more sophisticated ability to distinguish meaning in order to avoid hysteria, confusion and manipulation.

Key words: postmodern public administration, ideogram, reality construction, symbolization, rationality, symbol, narrative, politics.

Постановка проблеми. Теорія державного управління перманентно збагачується новими актуальними обґрунтуваннями публічного адміністрування відповідно до викликів часу та потреб суспільства. Однією з новітніх спроб визначити зміст та оцінити роль публічного управління постає постмодерна парадигма, розроблена науковцями Ч. Фоксом та Г. Міллером. Учені наполягають на тому, що сфера публічної політики, як і будь-яка інша царина суспільного життя, не може визначатися виключно раціональними мотивами дій та раціональними осягненнями цих дій. Відповідно, є потреба в систематизації розвідок щодо нерационального виміру публічного управління, що постає можливим через аналіз ідеограм.

© **О. М. Громадецький, 2019**

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній галузі науки з державного управління бракує як комплексних, так і часткових студій постмодерного підходу до публічного управління Ч. Фокса та Г. Міллера. Побічно дотичними можна вважати роботи Т. Бельської [1], Л. Герасіної [2], Т. Новаченко [3] тощо. Серед зарубіжних дослідників можна виділити напрацювання Р. Бокса [4], Г. Маршала [11], Р. Хамела [9] та інших.

Мета статті полягає у розкритті змісту ідеографічного дискурсу в контексті розгортання постмодерного публічного управління, що допоможе з'ясувати природу та особливості останнього як актуальної моделі державного управління, що покликана замінити ортодоксальну (класичну) парадигму, невідповідну якостям сучасного соціуму.

Виклад основного матеріалу. Постмодерне публічне управління Ч. Фокса та Г. Міллера будується на філософії конструктивізму та постструктуралізму, що відкриває нове онтологічне розуміння функціонування публічного управління, а разом дає змогу проаналізувати дійово-творчу функцію ідеограм як уявної, образної одиниці символічної когерентності.

«В ідеографічному дискурсі події – це речі, які відбуваються, коли два кораблі вночі замість того, щоб пройти один повз іншого, стикаються. Судна, що стикаються, є абстрактними, містять символізації і власне почуття відповідних повсякденних практик. Ми називаємо ці транспортні судна ідеограмами, і ми розглядаємо рухи, зіткнення і суперечності таких символізацій як сферу політики. Потрібно оцінити символізацію і потенціал маргінальної адаптації до чийось символічних симпатій, щоб віднайти основу того, що відбувається в ідеографічному дискурсі» [8, с. 100].

Відправною точкою в оцінці символізації є причина. Але, на думку дослідників, її ефективність повинна розглядатися як обмежена. Багато науковців із царин державного управління, політології та суспільних наук загалом ідеалізують раціональність. Але розум не може виконати бажання людини знати все. Раціональність не може описати універсальність і не може мати універсального застосування. Прагнення до обіцянки ясності раціональності нагадує розуміння абсурду у прочитанні А. Камю [7].

Водночас Дж. Мід концептуалізує символічні відносини як частину системи дій і бачить продовження соціальних процесів у колективних діях, що постає фундаментом його соціальних досліджень [13].

А. Шатц у своїх розвідках ідеографічного аспекту державного управління намагався з'ясувати, яка відмінність між знаком і символом, як відбувається процес символізації, яке відношення формується між позначувачем і позначуваним або між символом і значенням тощо. Він запропонував ідею, що люди відчувають суспільство, групи і спільноти символічно [15]. Згодом, базуючись на наукових поглядах А. Шатца, Г. Ліндаль вирішив розглядати роль символічної діяльності як одомашнюючої [10].

Проблема, яку намагається вирішити для себе Г. Ліндаль, криється у запитанні: Якщо реальність демократії завжди відстає від своєї ідеї, як і чому постулат народного суверенітету є необхідною умовою для демократичного суспільства? Інакше кажучи, чому відношення між демократією-ідеологією та демократією-реальністю таке, що ідея народного суверенітету не може бути видалена як проста ілюзія? Відповідь вимагає глибинної ревізії суті політичної влади. «Політична влада, безперечно, є інституційним явищем, але інститути не є її первинним локусом, місцем політичної влади є символізація» [10, с. 14].

Символізація здавна вважалася ключем до формування цілісного уявлення про себе й інших. Наприклад, Е. Вогелін постулює інтимне переплетіння реальності та символів: «Самоосвітлення суспільства через символи є невіддільною частиною соціальної реальності, і можна навіть сказати – її істотною частиною, оскільки таку символізацію члени суспільства відчувають більше, ніж нещасний випадок або зручність, вони відчувають її як свою людську

сутність. І, навпаки, символи виражають переживання, що людина є повною мірою людиною через свою участь у цілому, яке виходить за межі її особливого існування» [17, с. 27].

Отже, такі символічні системи, як мова, можуть суттєво сприяти формуванню того, що прийнято вважати реальністю. Наративні тексти здатні переписати світ практики, світ реального і світ уявного, адже всі ці світи передаються через процеси символізації. Світи наративного опису стикаються один з одним. Саме це робить символізацію політично і культурно небезпечною. Наратив дає змогу упорядковувати хаос, символи встановлюють єдність там, де ніщо не існувало. Відповідні єдності є піддатливими і мінливими, так само, як реальність і культура.

Отже, Ч. Фокс та Г. Міллер здійснюють вагому спробу для сфери державного управління зміни парадигми від бюрократії до ідеографії, подібно до переходу від ньютонівської фізики до квантової механіки. Учені доводять, як зміна в метафорі може змінити онтологію і епістемологію, а також концептуалізацію того, що робиться і призводить до зміни рекурсивних (повторюваних) практик.

Ідеограма може бути визначена як символ, який використовується в лінгвістичній системі для представлення не тільки зображеного об'єкта, але й деякої речі або ідеї, яку цей об'єкт припускає або признає. Термін «ідеограма» був використаний М. Макгі, щоб обійти частину ускладнень, які обтяжували такі терміни, як міф чи ідеологія, а також явно пов'язати конотативні поняття із символічними системами. «Ідеограма – це звичайний мовний термін, що трапляється в політичному дискурсі. Це абстракція високого порядку, що являє собою колективну прихильність до певної, але двозначної та невизначеної нормативної мети. Вона гарантує використання влади, виправдовує поведінку і переконання, які в іншому випадку можуть бути сприйняті як ексцентричні або антисоціальні, і скеровує поведінку та віру в канали, які громада легко визнає прийнятними та схвальними» [12, с. 467].

Отож у публічному дискурсі ідеографічне використання викликає закономірності політичної свідомості. Формується сенс, в якому ідеографічні моделі нормалізують реальність. Термін «ідеограма» передбачає дискурсивні можливості для змін і оскарження. Ідеографічна структура веде за собою зображення, символи, мовні враження і системи значень тощо.

У політичному вимірі ідеограма функціонує як поле оскарження, подібне до того, що Д. Стоун назвала «цілями» (об'єктами політики, такими як справедливість, ефективність, безпека і свобода). Вона описала ці ідеї та зобразила як матеріал стратегічно розроблених аргументів. Її висновки свідчать про відсутність постійності будь-яких ідеограм [16]. Ідеограма, подібно до будь-якої з вище зазначених цілей, може здатися очевидним дорученням справедливості, але у практичному контексті негайно виникають питання. Зокрема, завжди є питання про членство (хто має право на справедливе ставлення?).

Виникає питання щодо критеріїв. Чи повинен справедливий розподіл базуватися на потребі, заслугах або іншій схемі ранжування? Чи є відповідна одиниця аналізу індивіда? Є цілий ряд процесів розподілу, які, можливо, є справедливими (наприклад, чиста конкуренція, чистий шанс, народне голосування), але вибір у межах цього діапазону означає дуже різні способи їхнього досягнення. Отже, визначальні властивості культурних ідеограм постають невизначеними.

Питання презумпції реальності-в-собі піднімається видатним філософом-постмодерністом Ж. Деррідою. Мислитель хоче встановити різницю між реальністю та її позначенням, для чого розмірковує про реальність образу – реальність міфу, ідеології, телевізійного повідомлення, політичної ікони або будь-якого культурного символу чи графічного зображення. Обговорення реальності, що складається з цих понять, має більше охоплення, ніж реальність подання фактів (важлива, але вузька сфера побудови реальності) [6]. Ж. Дерріда писав про

графіку, щоб розкрити більш тонкі наслідки для раціональності та її фактично-репрезентативної епістемі: «Доступ до багатовимірності та делінаризованої темпоральності не є простою регресією до «міфограми», навпаки, він дає змогу всій раціональності, що підлягає лінійній моделі, виступати у ролі іншої форми та іншого віку міфографії» [5, с. 87].

Інакше кажучи, фактично-репрезентативна епістема (одномірна та лінійна) поставлена проти міфограми. Але Ж. Дерріда йде ще далі. Фактично-репрезентативна, лінійна реальність є, на його думку, іншою міфограмою. Проблематизація епістемології, відповідно, обов'язково стикається з деякими проблемами. «Така культурна графологія, якою б законною вона не була, може виникнути і отримати певну впевненість тільки тоді, коли будуть з'ясовані більш загальні та фундаментальні проблеми; щодо артикуляції індивіда й колективної графіки, графічного «дискурсу», так би мовити, і графічного «коду», що розглядається не в аспекті наміру значення або позначення, а стилю і конотації...» [5, с. 87].

На думку філософа, властивості реальності ідеограми є символічними. Символічне представлення дійсності приводить до фундаментальних відмінностей: конотації і позначення. Гра на відмінність між конотацією і позначенням більш очевидна в письмовій формі, ніж у промові.

Логічним постає питання: де є реальність? Чи існує вона в емпіричному світі? Як стверджують Ч. Фокс та Г. Міллер, вона існує в ідеограмах, які вписані в суб'єктивні особистості. Отже, реальність у теорії, а не в сприйнятті.

Реальність може міститися в ідеограмі, але змістовність ідеограми стає послідовною через відмінності, які вона систематизує. Інакше кажучи, значення полягає в різниці. Символи належать до системи означень, які відрізняються. Наприклад, слово швидкісний шлях належить до інших маркерів у лінгвістичній системі: вулиця, провулок, коло, шосе, проспект, дорога тощо.

Отже, реальність є внутрішнім чи зовнішнім явищем? Ідеограми є внутрішніми явищами в тому, що їх можна викликати або уявити, і вони можуть бути глибоко особистими. Вони є зовнішніми в тому, що вони виробляються, вигодовуються, заперечуються, розміщуються або посилюються загальними культурними силами. Отже, ідеографія не містить внутрішньо-зовнішніх розривів для виходу з реальності. Ідеографічно кажучи, єдиним виходом із реальності є чуттєво-емпіричний, де образ відмовляється відрізнитися, де немає гри. Але варто остерігатися емпіричного світу сенсорних даних, в якому виключаються ідеограми, що творять когерентність. Ідеографія – це ландшафт, на якому розвиваються моделі, а реальність структурується в щось пізнаване.

Значущі наративи про відродження генеруються в культурі, щоб врятувати її від випадкового. Релігія та ідеологія функціонують, щоб замаскувати радикальну присутність невизначеності та неоднозначності, а не Бога чи реальності-в-собі. Домовляючись про досягнення того, що має сенс, людство розпочинає боротьбу за «схоплення змісту».

Ідеограма – це не просто символ, це засіб, що пов'язує один символ з іншим або дистанціює їх. Найважливіше, що той самий фон, на якому відбувається політика – публічна сфера складається з конкуруючих символізацій. Боротьба розгортається в сучасному політичному і культурному полі бойової ідеографії медіа, де зображення об'єднуються в, здавалося б, насильницьке протистояння. Це – не просто війна слів, а зіткнення символів, ідентичностей та образів.

Е. Шміт пропонує показовий кейс. Старші командири, які очолювали війну в Іраку, цілком усвідомлювали це, поширюючи новини в іракських газетах. Вони найняли фірму зі зв'язків із громадськістю, яка перекладала американську пропаганду на арабську мову, що було своєрідною частиною боротьби за схоплення змісту [14].

Деякі риторичні цілеспрямовано обманливі, деякі з них – щирі. Для тих, хто приймає, а не посилає ідеограми, важливо володіти все більш витонченим умінням розрізняти значення і узгодженість між усією істерією, замішанням і маніпуляціями.

Інтернет-енциклопедія «Вікіпедія» є прикладом демократичної широти боротьби за схоплення змісту. Записи створюються спільно волонтерами. Користувачам дозволяється виправляти та розширювати записи. Результатом є те, що широкі масиви голосів стають частиною розмови. З цим відкритим підходом добре обґрунтовані, але іноді конкуруючі версії істини явно очевидні.

П. Фівер, політолог і працівник Ради національної безпеки США, проводив дослідження, які показали, що американські люди терпітимуть важкі жертви у війні, якщо вони вірять, що остання, врешті-решт, призведе до перемоги. Це дослідження і виступ президента Дж. Буша «План перемоги» від 30 листопада 2005 року мають зв'язок. Той факт, що президент США неодноразово використовував слово «перемога» у своєму виступі, який допомагав складати П. Фівер, свідчить про те, як ведеться бій за схоплення змісту. Як ідеограма, «перемога» резонує з такими символами, як успіх, триумф, досягнення і звершення. Ми можемо виправдано припустити, що йшлося не просто про боротьбу з повстанцями в Іраку. Це був тактичний політичний маневр на полі бою, відомому як американська громадська думка [8].

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Ідеографічна політика, як гіперреальність і символічна політика, завжди була, але вона лише нещодавно була проблематизована, оскільки маркетинг і зв'язки з громадськістю стали більш досконалими, а комунікаційні технології – більш повсюдними. Значущість ірраціональних засобів у формуванні реальності публічного управління не варто недооцінювати, адже вони все більше актуалізуються і поширюються. Символічність публічно-політичної реальності свідчить про значущість ідеографічного дискурсу, який визначається боротьбою смислів та образів. Подальші наукові розвідки з цієї проблеми можуть бути спрямовані у бік компаративних студій поширення ідеограм у публічному управлінні у різних країнах світу, насамперед розвинених демократій, а також провадитись у контексті аналізу вітчизняних наративних практик у галузі державного управління.

Список використаних джерел:

1. Бельська Т. Взаємодія держави, соціуму і культури в епоху модерну і постмодерну. URL: http://www.soippo.edu.ua/images/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2015/06/16/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8_%D0%9A%D0%A0%D0%A3%D0%93%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%9E_%D0%A1%D0%A2%D0%9E%D0%9B%D0%A3.pdf (дата звернення: 26.04.2019).
2. Герасіна Л. Інститут публічної влади у модерному та постмодерному науковому вимірі. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2011_1_9 (дата звернення: 28.04.2019).
3. Новаченко Т. Генезис авторитету керівника в умовах українського циклу Модерн – Постмодерн. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2013_3_17 (дата звернення: 27.04.2019).
4. Box R. Dialogue and administrative theory & praxis : twenty-five years of public administration theory. *Administrative Theory & Praxis*. 2005. Vol. 27 (3). P. 438-466.
5. Derrida J. *Of Grammatology*. Baltimore, MD, Johns Hopkins University Press, 1976.
6. Derrida J. *The Double Session. A Derrida Reader: Between the Blinds*, ed. Peggy Kamuf. New York, Columbia University Press, 1991. P. 171-199.
7. Eubanks C., Petrakis P. Reconstructing the World: Albert Camus and the Symbolization of Experience. *Journal of Politics*. 1999. Vol. 61 (2). P. 293-312.
8. Fox C., Miller H. *Postmodern Public Administration*. Routledge, 2015. 192 p.

9. Hummel R. Post-modernism and a reasonable philosophy. *Administrative Theory & Praxis*. 1996. Vol. 18 (1). P. 45-47.
10. Lindahl H. Democracy and the Symbolic Constitution of Society. *Ratio Juris*. 1998. Vol. 11 (1). P. 12-37.
11. Marshall G. Book Review of Postmodern Public Administration by Charles Fox and Hugh Miller. URL: <https://digitalcommons.unomaha.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.ru/&httpsredir=1&article=1067&context=pubadfacpub> (дата звернення: 01.05.2019).
12. McGee M. The "Ideograph": A Link Between Rhetoric and Ideology. *Quarterly Journal of Speech*. 1980. Vol. 66. P. 1-16.
13. Mead G. Mind, Self, and Society: From the Standpoint of a Social Behaviorist. Chicago, University of Chicago Press, 1967.
14. Schmitt E. Propaganda: Military Admits Planting News in Iraq. *New York Times*, December 3, 2005. A 11.
15. Schutz A. Symbol, Reality, and Society. *Symbols and Society: Fourteenth Symposium*. 1955. New York, Harper. P. 282-329.
16. Stone D. Policy Paradox and Political Reason. Glenview, IL, 1988.
17. Voegelin E. The New Science of Politics. Chicago, University of Chicago Press, 1952.

References:

1. Bielska T. (2015), Vzaiemodiia derzhavy, sotsiumu i kultury v epokhu modernu i postmodernu [Interaction of the state, society and culture in the era of modern and postmodern]. URL: http://www.soippo.edu.ua/images/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2015/06/16/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8_%D0%9A%D0%A0%D0%A3%D0%93%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%9E_%D0%A1%D0%A2%D0%9E%D0%9B%D0%A3.pdf. (Date of appeal: 26.04.2019) [Ukraine].
2. Herasina L. (2011), Instytut publichnoi vlady u modernomu ta postmodernomu naukovomu vymiri [Institute of Public Power in the Modern and Postmodern Scientific Dimension]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2011_1_9 (Date of appeal: 28.04.2019) [Ukraine].
3. Novachenko T. (2013), Henezys avtorytetu kerivnyka v umovakh ukrainskoho tsykladu Modern – Postmodern [Genesis of the authority of the head in the conditions of the Ukrainian cycle Modern – Postmodern]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2013_3_17 (Date of appeal: 27.04.2019) [Ukraine].
4. Box R. (2005), Dialogue and administrative theory & praxis : twenty-five years of public administration theory. *Administrative Theory & Praxis*. Vol. 27 (3). P. 438-466.
5. Derrida J. (1976), Of Grammatology. Baltimore, MD, Johns Hopkins University Press.
6. Derrida J. (1991), The Double Session. *A Derrida Reader: Between the Blinds*, ed. Peggy Kamuf. New York, Columbia University Press. P. 171-99.
7. Eubanks C., Petrakis P. (1999), Reconstructing the World: Albert Camus and the Symbolization of Experience. *Journal of Politics*. Vol. 61 (2). P. 293-312.
8. Fox C., Miller H. (2015), Postmodern Public Administration. Routledge. 192 p.
9. Hummel R. (1996), Post-modernism and a reasonable philosophy. *Administrative Theory & Praxis*. Vol. 18 (1). P. 45-47.
10. Lindahl H. (1998), Democracy and the Symbolic Constitution of Society. *Ratio Juris*. Vol. 11(1). P. 12-37.
11. Marshall G. Book Review of Postmodern Public Administration by Charles Fox and Hugh Miller. URL: <https://digitalcommons.unomaha.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.ru/&httpsredir=1&article=1067&context=pubadfacpub> (Date of appeal: 01.05.2019).

